

STATUTUL DE AUTONOMIE A ȚINUTULUI SECUIESC (PROIECT)

Dr. Csapo I. Jozsef

Capitolul I. DISPOZIȚII GENERALE

Art.1. Ca expresie a identității sale istorice, Ținutul Secuiesc se constituie în comunitate autonomă.

Sistemul politico-administrativ al Ținutului Secuiesc se bazează pe condițiile geografice, economice, sociale și culturale, pe dezideratul istoric al populației acestuia privind asigurarea autonomiei.

Aspirația la autonomia regională are ca obiective: participarea democratică a cetățenilor la viața societății, dezvoltarea economico-socială, sprijinirea și ocrotirea realizării intereselor teritoriale.

Art.2. Ținutul secuiesc, care cuprinde teritoriul scaunelor secuiești istorice, este o regiune autonomă, beneficiind de personalitate juridică în cadrul Republicii România.

Actualul statut de autonomie definește identitatea colectivă a Ținutului Secuiesc.

Art.3. Autonomia politico-administrativă a regiunii nu afectează integritatea teritorială și suveranitatea statului.

Art. 4. Teritoriul regiunii autonome cuprinde: actualele județe Covasna și Harghita precum și scaunul istoric - Mureș care aparține de județul Mureș.

Scaunele secuiești, zonele secuiești aparținătoare:

1. Scaunul Kezdi, care cuprinde așezările secuiești aparținătoare; reședința la Tg. Secuiesc;

2. Scaunul Orbai, care cuprinde așezările secuiești aparținătoare; reședința la Covasna;

3. Scaunul Sepsi/scaunul Sepsi-Miklosvar-Bsardok (Sepsi-Micloșoara-Brăduț), care cuprinde așezările secuiești aparținătoare; reședința la Sf. Gheorghe;

4. Scaunul Ciuc, care cuprinde așezările secuiești aparținătoare; reședința la Miercurea Ciuc;

5. Scaunul Odorhei, care cuprinde așezările secuiești aparținătoare; reședința la Odorheiu Secuiesc;

6. Scaunul Gheorghieni, care cuprinde așezările aparținătoare; reședința la Gheorghieni;

7. Scaunul Mureș, care cuprinde așezările aparținătoare; reședința la Sovata/T.Mureș?/.

Art.5. Sediul instituțiilor din Ținutul Secuiesc va fi stabilit de autogovernarea aleasă a regiunii autonome.

Art.6. Autoritatea publică în regiunea autonomă este exercitată de Consiliul de Autogovernare ales pe o perioadă de 4 ani, precum și de Comisia de Autogovernare desemnată de acesta.

Art.7. Consiliul de Autogovernare este instituția prin care este creată din punct de vedere politic autogovernarea Ținutului Secuiesc.

Sfera atribuțiilor Consiliului de Autogovernare este stabilită de acest statut de autonomie și de populație.

Art.8. În conformitate cu prezentul statut de autonomie și cu legile generale ale statului, statutul politic al Ținutului Secuiesc se referă la toți cetățenii români cu domiciliul stabil într-una din localitățile Ținutului Secuiesc.

Persoanele născute în Ținutul Secuiesc, cetățeni români, care locuiesc în străinătate, beneficiază de asemenea de drepturile stabilite prin prezentul statut de autonomie, în cazul în care ultimul lor domiciliu este într-o localitate din Ținutul Secuiesc.

Art.9. În cadrul regiunii autonome se asigură egalitate deplină pentru toți cetățenii.

În sfera de competență a Consiliului de Autogovernare, ca autoritate publică, intră crearea condițiilor care asigură egalități și libertăți depline, individuale și colective, îndepărtarea tuturor obstacolelor care stau în calea realizării acestora, facilitând participarea tuturor cetățenilor la viața politică, economică, culturală și socială.

Art.10. În Ținutul Secuiesc limba maghiară are același statut ca și limba oficială a statului (administrație, drept).

Regiunea autonomă, scaunele secuiești aparținătoare și autoguvernările din localitățile aparținătoare asigură folosirea oficială și firească a ambelor limbi, acceptând orice regulament necesar pentru cunoașterea acestora, creând toate condițiile care garantează o egalitate deplină.

În acele localități ale regiunii autonome în care numărul cetățenilor aparținând altor comunități de limbă, etnice, naționale, aflate în minoritate numerică, cu domiciliul stabil în acele localități, depășește 100 în comune, 1000 în orașe, 5000 în municipii, 10.000 la nivelul scaunului, limba acestor comunități beneficiază de același statut ca și limba oficială.

Art.11. Descrierea drapelului Ținutului Secuiesc.

Descrierea simbolului Ținutului Secuiesc.

Prezentul statut de autonomie recunoaște dreptul de folosire liberă a drapelului și simbolului fiecărui scaun secuiesc.

Prezentul statut de autonomie garantează utilizarea liberă a simbolurilor națiunii maghiare precum și ale altor comunități naționale, minoritare în Ținutul Secuiesc.

În privința folosirii simbolurilor statului sunt valabile reglementările legale.

Capitolul II. ÎNFIINȚAREA ȘI DESFIINȚAREA REGIUNII AUTONOME

Art.12. Oricare din comunitățile aparținătoare regiunii, respectiv reprezentanța democratică a acesteia, poate iniția un proces de autonomie.

Art.13. Proiectul de statut de autonomie a regiunii este dezbătut de adunările așezărilor și zonelor secuiești aprobat prin referendum de cetățenii cu drept de vot și înaintat, de către deputații și senatorii aleși, Parlamentului României, în scopul legiferării acestuia.

Art.14. Prezentul statut de autonomie aprobat prin referendum este ridicat la rang de lege de către Parlament.

Demersurile privind această legiferare se referă la legalitatea statutului de autonomie și nu la finalitatea sa. Conform Constituției, art.116, alin. 3, Senatul și Camera Deputaților validează actualul statut de autonomie ca lege organică.

În cazul respingerii sale de către Parlament reprezentanța democratică a regiunii poate apela la instituțiile internaționale competente pentru găsirea unui remediu.

Art.15. În cazul modificării statutului de autonomie trebuie respectate prevederile stabilite la art.129.

Art.16. Autoguvernarea Ținutului Secuiesc se creează prin intermediul Consiliului de Autoguvernare ales prin vot direct, secret și general al cetățenilor cu drept de vot, având domiciliul stabil pe teritoriul regiunii autonome.

Art.17. Autoguvernarea Ținutului Secuiesc și statutul de autonomie pot fi desființate doar prin referendum.

Capitolul III. INSTITUȚIILE DE AUTOGUVERNARE DIN ȚINUTUL SECUIESC

Art.18.

a) Instituțiile regiunii autonome:

- Consiliul de Autoguvernare;
- Comitetul de Autoguvernare;
- Președintele Ținutului Secuiesc;

b) Scaunele, ca instituții ale zonelor secuiești:

- Consiliul Scaunul;
- Comitetul Scaunul;
- Președintele Scaunului;

c) Instituțiile de autoguvernare ale localităților:

- Consiliul Comunal;
- Consiliul Orășenesc;
- Consiliul Municipal;
- Primar.

Art.19. Consiliul de Autoguvernare exercită autoritatea publică a regiunii autonome.

Art.20. Consiliul de Autoguvernare se compune din consilierii aleși pe o perioadă de 4 ani prin vot direct, secret și general, în mod proporțional.

Numărul consilierilor autoguvernării regionale este de 77. Numărul locurilor ce revin circumscripțiilor electorale se calculează în baza datelor ultimului recensământ al populației.

Simultan cu alegerea consilierilor autoguvernării se organizează și alegerea primarilor, consilierilor comunali, orășenești, scăunali, a președinților scaunelor și a președintelui Ținutului Secuiesc.

Referitor la alegerea consilierilor, primarilor precum și a președinților scăunali, a președintelui regiunii, sunt valabile prevederile Legii 70/1991 privind alegerile locale.

Alegerea președinților scăunali și a președintelui regiunii se face în conformitate cu prevederile valabile în cazul primarului.

Art.21. În termen de 30 de zile de la creare, Consiliul de Autogovernare elaborează și aprobă regulamentul de funcționare. În această perioadă de timp activitatea Consiliului este condusă de Președintele Ținutului Secuiesc.

Art.22. Comitetul de Autogovernare este un organ executiv care include în sfera sa de competență autoritatea publică a regiunii.

Președintele Comitetului de Autogovernare este numit de președintele Ținutului Secuiesc.

Membrii Comitetului de Autogovernare sunt numiți de Consiliul de Autogovernare, prin vot secret, pe o perioadă de 4 ani, în termen de 30 de zile de la crearea Consiliului, la propunerea președintelui comitetului. În această perioadă, în cazul unui vot de neîncredere, membrul comitetului poate fi eliberat din funcție din oficiu, de către președintele regiunii, în conformitate cu condițiile prevăzute în regulamentul de funcționare.

Membrii comitetului de Autogovernare sunt numiți de președintele Ținutului Secuiesc.

Art.23. Regulamentul de funcționare și modul de organizare a Comitetului de Autogovernare sunt elaborate de Consiliul de Autogovernare care le aprobă paralel cu votarea membrilor Comitetului.

Art. 24. Președintele Ținutului Secuiesc reprezintă regiunea.

Președintele Ținutului Secuiesc este ales prin vot direct și secret, pentru o perioadă de 4 ani, în conformitate cu prevederile art.20 ale statutului de autonomie.

Art.25. Nici o persoană nu poate îndeplini funcția de președinte al Ținutului Secuiesc pe o perioadă care depășește două mandate.

Art.26. Președintele Ținutului Secuiesc poate renunța la investire printr-o declarație înaintată Consiliului de Autogovernare. Demisia devine valabilă doar în cazul în care Consiliul de Autogovernare ia act de această declarație.

Art.27. Consiliul de Autogovernare al Ținutului Secuiesc poate iniția - printr-o majoritate de 2/3 a voturilor - eliberarea din funcție în mod oficial a președintelui Ținutului Secuiesc în cazul: trădării intereselor comunității și Ținutului Secuiesc, lezării drepturilor și libertăților omului, neîndeplinirii obligațiilor ce decurg din prezentul statut de autonomie.

În baza moțiunii de cenzură, Guvernul României, în termen de 30 de zile de la data deciziei Consiliului de Autogovernare, stabilește alegeri pentru funcția de președinte al Ținutului Secuiesc. În cazul în care postul devine vacant, desemnarea noului președinte este valabilă pentru un mandat complet.

Art.28. Președintele ales al Ținutului Secuiesc va fi instalat în funcție în cadrul ședinței Consiliului de Autogovernare în ultima zi a mandatului președintelui anterior sau în cea de a 10-a zi de la anunțarea rezultatelor alegerilor organizate în cazul în care postul a devenit vacant.

Art.29. În momentul instalării președintelui ales al Ținutului Secuiesc, acesta va depune următorul jurământ:

“Jur pe onoarea mea că voi îndeplini, cât voi putea de bine, funcția care mi s-a încredințat, că voi reprezenta și ocroti interesele populației din Ținutul Secuiesc, că voi respecta legile țării și ale regiunii, Constituția României. Așa să mă ajute Dumnezeu!”

Art.30. În perioada limitării temporare a exercitării de către președintele Ținutului Secuiesc a prerogativelor sale sau, în continuare, în cazul în care postul devine vacant, până în momentul instalării noului președinte ales, atribuțiile acestuia revin președintelui Consiliului de Autogovernare sau - în cazul suspendării acestuia - adjunctului acestuia.

Art.31. Președintele Ținutului Secuiesc dispune asemeni membrilor Parlamentului de imunitate.

Art. 32. Președintele Ținutului Secuiesc nu poate îndeplini alte funcții publice sau private.

Art.33. În sfera de competență a președintelui Ținutului Secuiesc intră:

- propune Guvernului României perioada de desfășurare a alegerilor ordinare și extraordinare organizate pe teritoriul regiunii;
- convocarea sesiunii extraordinare a Consiliului de Autogovernare;

- numirea președintelui Comitetului de Autogovernare;
- numirea respectiv eliberarea din funcție a membrilor Comitetului, care au fost desemnați sau retrași de către Consiliul de Autogovernare;
- prezidarea ședinței Comitetului la solicitarea președintelui acestuia;
- semnarea și publicarea, în termen de 20 de zile, a dispozițiilor Consiliului de Autogovernare care, în regiunea autonomă Ținutul Secuiesc, au putere de lege; nesemnarea sau nepublicarea de către președintele Ținutului Secuiesc atrage după sine anularea dispozițiilor;
- supraveghează legalitatea dispozițiilor Consiliului Scaunul; în cazul în care consideră că măsura este ilegală, în termen de 15 zile de la adoptarea acesteia, se poate adresa tribunalului administrativ; dispoziția nu poate intra în vigoare până la decizia finală a acestuia;
- să solicite din partea Curții Constituționale o evaluare prealabilă a constituționalității dispozițiilor cu putere de lege;
- să solicite din partea Curții Constituționale să decidă în privința constituționalității normelor juridice;
- să inițieze un referendum privind problemele decisive ale regiunii, în urma consultării cu Consiliul de Autogovernare.

Art.34. Consiliul Scaunul este organul de autogovernare decizional al zonei secuiești.

Consiliul Scaunul este ales în conformitate cu prevederile cuprinse în art. 20 al prezentului statut de autonomie.

Consiliul Scaunul, în termen de 30 de zile de la înființare, elaborează și aprobă regulamentul de funcționare; în această perioadă de timp activitatea consiliului este condusă de președintele Scaunului.

Art.35. Comitetul Scaunul este organul de autogovernare executiv al zonei secuiești.

Președintele Comitetului Scaunul este numit de președintele Scaunului.

Membrii Comitetului Scaunul sunt desemnați, prin vot secret, pe perioada de 4 ani, în termen de 30 de zile de la numirea președintelui Comitetului, de către Consiliul Scaunul, la propunerea președintelui Comitetului. În conformitate cu condițiile stabilite în regulamentul de funcționare, în timpul mandatului, membrii Comitetului Scaunul pot fi retrași de Consiliul Scaunul, respectiv pot fi desemnați prin vot secret noii membri.

În baza deciziei Consiliului Scaunul, președintele Scaunului îi numește - respectiv, îi eliberează din funcție - pe membrii Comitetului Scaunul.

Art.36. Consiliul Scaunul elaborează regulamentul de funcționare și structura organizatorică a Comitetului Scaunul, pe care le aprobă simultan cu votarea membrilor Comitetului.

Art.37. Președintele Scaunul reprezintă zona secuiască.

Președintele Scaunului este ales prin vot general, secret și direct, pe o perioadă de 4 ani, în conformitate cu dispozițiile cuprinse în art.20 al prezentului statut de autonomie.

Art.38. Consiliul Scaunul poate iniția destituirea oficială a președintelui Scaunului, în baza votului unei majorități de 2/3.

În baza motiunii de cenzură, Guvernul României, în termen de 30 de zile de la data deciziei Consiliului Scaunul, stabilește alegeri pentru funcția de președinte scaunul.

În cazul în care postul devine vacant, desemnarea noului președinte este valabilă pentru un mandat complet.

Art.39. Președintele ales al Scaunului va fi instalat în funcție în cadrul ședinței Consiliului Scaunul, în ultima zi a mandatului președintelui anterior sau în cea de-a 10-a zi de la anunțarea rezultatelor alegerilor organizate pentru ocuparea postului vacant.

Art.40. În momentul instalării președintelui ales al Scaunului, acesta va depune următorul jurământ:

“Jur pe onoarea mea că voi îndeplini, cât voi putea de bine, funcția care mi s-a încredințat, că voi reprezenta și ocroti interesele populației din acest Scaun, că voi respecta legile țării și ale regiunii, Constituția României. Așa să mă ajute Dumnezeu!”

Art.41. Președintele Scaunului poate să renunțe la funcția încredințată printr-o declarație înaintată Consiliului Scaunul.

Demisia devine valabilă în momentul în care Consiliul Scaunul ia act de această declarație.

Art.42. În perioada limitării temporare a exercitării de către președintele Scaunului a prerogativelor sale sau, în continuare, în cazul în care postul devine vacant, până în momentul instalării noului președinte ales, atribuțiile acestuia revin președintelui Consiliului Scaunul sau - în cazul suspendării acestuia - adjunctului său.

Art.43. În sfera de competență a președintelui Scaunului intră:

- propune perioada de desfășurare a alegerilor ordinare și extraordinare organizate pe teritoriul Scaunului;
- convoacă ședința extraordinară a Consiliului Scaunal;
- numește președintele Comitetului Scaunal;
- numește - respectiv, eliberează din funcție - pe membrii Comitetului Scaunal care au fost desemnați sau retrași de către Consiliul Scaunal;
- prezidează ședința comitetului, la solicitarea președintelui Comitetului Scaunal;
- semnează și dă publicității, în termen de 20 de zile, dispozițiile Consiliului Scaunal, care, pe teritoriul Scaunului, sunt obligatorii; nesemnarea sau nepublicarea dispozițiilor atrage după sine anularea lor;
- inițiază referendum privind problemele decisive ale Scaunului, în urma consultării Consiliului Scaunal;
- reprezintă Scaunul în cadrul relațiilor interne.

Art.44. Sistemul instituțional al Consiliului Orășenesc sau al Consiliului Comunal, activitatea primarului și consiliului local precum și competențele acestora sunt reglementate de Legea 69/1991 privind Administrația Publică Locală și de Charta Europeană privind Autonomia Locală.

Art. 45. Prezentul statut de autonomie stabilește statutul specific și atribuțiile specifice derivând din acesta ale autoguvernărilor din localitățile Ținutului Secuiesc.

Capitolul IV

COMPETENȚELE CONSILIULUI DE AUTOGUVERNARE DIN ȚINUTUL SECUIESC

Art.46. Principiile de bază ale funcționării Consiliului de Autogovernare:

- a) Consiliul se ocupă de probleme ale cetățenilor din Ținutul Secuiesc privind apărarea intereselor și reprezentarea acestora precum și administrarea regiunii;
- b) aplică descentralizarea competențelor;
- c) garantează caracterul public al ședințelor consiliului;
- d) garantează caracterul public al datelor privind bugetul regiunii;
- e) aplică și respectă legalitatea.

Art.47. În competența Consiliului de Autogovernare intră:

1. organizarea propriilor instituții de autogovernare;
2. elaborarea de măsuri cu putere de lege valabile în regiune, măsuri derivând din caracterul juridic specific al statutului de autonomie a Ținutului Secuiesc;
3. cultura;
4. învățământul;
5. folosirea limbii materne;
6. zestrea istorică, artistică, arhitectonică, arheologică și științifică;
7. probleme sociale;
8. domeniul informării;
9. administrarea patrimoniului de stat de interes regional și funcționarea întreprinderilor;
10. coordonarea economică a Ținutului Secuiesc;
11. introducerea taxelor și impozitelor locale;
12. administrarea financiară autonomă a Ținutului Secuiesc;
13. reprezentarea Ținutului Secuiesc.

Art.48. Consiliul de Autogovernare, în conformitate cu statutul juridic al regiunii, cu sistemul juridic al statului și cu propria sa sferă de competență emite ordine cu putere de lege valabile pe teritoriul regiunii, în următoarele domenii:

- a. ordinea interioară privind instituțiile și personalul acestora;
- b. ordinea interioară privind organismele scaunelor secuiești;
- c. stabilirea hotarelor așezărilor, înființarea de noi comune;
- d. monopoluri de interes public care nu afectează în mod direct statul și nici sfera de competență a scaunelor;
- e. întocmirea de cărți funciare;
- f. apărarea contra incendiilor;
- g. sănătate;
- h. ordinea interioară a camerelor de comerț;
- i. crearea și supravegherea asociațiilor economice;
- j. cooperative de credit; asigurări de bunuri;
- k. prestări de servicii de interes regional;

- l. asigurarea ordinii și colaborarea cu poliția;
- m. exploatarea miniere, industria energetică;
- n. producere și utilare de energie de interes local;
- o. agricultura;
- p. silvicultura;
- r. ecologie;
- s. transport de mărfuri și de persoane de interes local;
- t. informare în masă.

Art.49. În sfera de competență a Consiliului de Autogovernare intră, de asemenea, ocrotirile sociale și asigurările sociale, domenii în care poate emite ordine și poate crea instituții autonome proprii.

Art.50. Consiliul de Autogovernare poate înființa o poliție independentă, corespunzător prevederilor legale, în cazuri care nu sunt reglementate prin Constituție.

Art.51. Prevederile care completează ordinele legale privind emisiunile posturilor de radio și TV intră în responsabilitatea Consiliului de Autogovernare.

Art.52. Ordinele cu putere de lege ale Consiliului de Autogovernare în a cărei sferă de competență intră teritoriile din Ținutul Secuiesc beneficiază de prioritate pe teritoriul regiunii.

În cazurile care nu intră în sfera de competență a Consiliului de Autogovernare se aplică legile statului.

Art.53. Consiliul de Autogovernare poate pretinde ca Guvernul să-i atribuie sau să-i încredințeze competențe care nu sunt reglementate de prezentul statut de autonomie.

Capitolul V

SFERA DE COMPETENȚĂ A COMITETULUI DE AUTOGUVERNARE DIN ȚINUTUL SECU-IESC

Art.54. Competențele executive ale Comitetului de Autogovernare cuprind:

1. aplicarea, controlul și executarea ordinelor Consiliului de Autogovernare;
2. funcționarea propriilor organe de autogovernare;
3. inițierea de legi, măsuri cu putere de lege;
4. încadrarea și avansarea în cadrul instituției;
5. controlul exercitat asupra societăților economice aflate în proprietatea statului, instituțiilor lor publice, prestărilor de servicii, de interes regional;
6. administrarea bunurilor de stat, publice și particulare de interes regional;
7. înființarea și funcționarea propriilor societăți economice;
8. exercitarea competențelor în domeniul impozitelor;
9. elaborarea și aplicarea bugetului autonom al teritoriului;
10. planificarea și facilitarea dezvoltării economice a regiunii;
11. aplicarea politicii comerciale, financiare și fiscale a regiunii;
12. crearea - respectiv, desființarea - instituțiilor autorității din regiune;
13. colaborarea, respectiv, controlul exercitat asupra poliției, apărarea siguranței publice;
14. ocrotirea autonomiei autorităților locale;
15. încheierea de contracte și convenții internaționale, realizarea și aplicarea colaborării interregionale;
16. garantarea folosirii libere a limbilor cu statut egal în regiune;
17. funcționarea sistemului de învățământ de stat și în cadrul acestuia a sistemului de învățământ în limba maghiară;
18. alte domenii privind comunitatea din regiune;
19. aplicarea legilor statului.

Art.55. Comitetul de Autogovernare poate dispune, înființa, întreține posturi proprii de radio și TV, presă, orice mijloc de comunicare în masă, care contribuie la realizarea obiectivelor sale.

Art.56. Numirea de funcționari publici în funcții de conducere, care aparțin autogovernării regiunii, a arhivarilor cărților funciare, a notarilor publici intră în sarcina Comitetului de Autogovernare.

Angajarea candidaților pentru posturile vacante de notar public, arhivar, se desfășoară în condiții identice, indiferent dacă aceștia își desfășoară activitatea în Ținutul Secuiesc sau în oricare altă parte a României. În cadrul concursurilor pentru ocuparea posturilor cunoașterea temeinică a limbilor română și maghiară reprezintă un avantaj. Nu se pot face excepții în nici o împrejurare, în baza ordinii sau a domiciliului.

Art.57. Comitetul de Autogovernare poate încheia convenții cu alte comunități de autogovernare în scopul realizării acelor prestări de servicii care aparțin exclusiv sferei sale de competență, poate extinde colaborarea în domeniul social, economic, cultural cu alte regiuni. În privința acestor convenții, înștiințează Guvernul României.

Art.58. Comitetul de Autogovernare răspunde în fața Consiliului de Autogovernare, fără ca acest lucru să limiteze răspunderea membrilor săi.

Capitolul VI

SFERA DE COMPETENȚĂ A CONSILIULUI SĂUNAL

Art.59. În sfera de competență a Consiliului Săunal intră emiterea de ordine în următoarele domenii:

1. ordinea interioare privind instituțiile din Scaun și personalul acestora;
2. denumirile de localități, bilingvism obligatoriu;
3. ocrotirea valorilor istorice, artistice și etnografice;
4. tradiții și obiceiuri locale;
5. activitatea edificiilor culturale de interes săunal;
6. sistematizarea teritorială;
7. organizarea instituțiilor de autogovernare;
8. schimbarea hotarelor localităților, la inițiativa autogovernărilor locale;
9. apărarea ordinii publice;
10. drept de utilizare publică;
11. meșteșuguri;
12. sprijinirea construirii de locuințe, construirea de locuințe sociale;
13. ocrotiri sociale și bunăstare;
14. școlarizare, construire de școli;
15. perfecționare profesională, învățământ profesional;
16. comerț;
17. piețe și târguri locale;
18. producție industrială de interes teritorial;
19. silvicultură, personal silvic;
20. vânătoare;
21. agricultură;
22. gospodărirea apelor;
23. utilizarea apei minerale, ape termale, stațiuni balneare;
24. dezvoltarea și organizarea turismului pe teritoriul propriu;
25. turism rural;
26. gospodărirea pajiștilor;
27. ocrotirea florei și faunei;
28. ocrotirea sănătății;
29. ocrotirea mediului;
30. rețeaua de ape-gaz și drumuri de interes teritorial;
31. transport public, comunicații de interes teritorial;
32. sistemul de căi ferate, drumuri publice și cabluri;
33. deservirea publică;
34. personal administrativ de deservire publică;
35. monopol de interes public cu atribuții proprii, în folosul public al scaunului;
36. munca obștească de interes local;
37. reglementarea generală a vieții economice, ținând cont de libertatea economiei de piață;
38. sprijinirea sportului.

Art.60. Consiliul Săunal poate emite ordine în legătură cu controlul și colaborarea cu poliția locală.

Art.61. Consiliul Săunal asigură avantaje cetățenilor originari din scaun, în cadrul bursei locurilor de muncă. Este interzisă orice discriminare pe bază de apartenență la o limbă, în cadrul bursei locurilor de muncă pe teritoriul săunal.

Art.62. În sfera de competență a Consiliului Săunal intră ordine privind organizarea, funcționarea și controlul în domeniul învățământului primar, mediu și superior;

Art.63. Intră în atribuțiile Consiliului Săunal adoptarea de ordine privind informarea în masă de interes teritorial.

Art.64. Intră în sfera de competență a Consiliului Săunul aprobarea propriului buget al teritoriului.

Art.65. În cazurile care nu intră în atribuțiile Consiliului Săunul se aplică ordinele cu putere de lege emise de Consiliul de Autogovernare din Ținutul Secuiesc, respectiv legile statului.

Capitolul VII

SFERA DE COMPETENȚĂ A COMITETULUI SĂUNAL

Art.66. Sfera de competență executivă a Comitetului Săunul cuprinde:

1. aplicarea, controlul și executarea ordinelor emise de Consiliul Săunul și de Consiliul de Autogovernare din Ținutul Secuiesc;
2. funcționarea propriilor organe de autogovernare;
3. inițierea de proiecte de ordine;
4. angajarea și avansarea în cadrul instituției;
5. supravegherea societăților economice de stat, a instituțiilor publice de interes local și a prestărilor de servicii, care funcționează pe teritoriul saunului;
6. administrarea bunurilor publice și particulare de interes teritorial;
7. înființarea și funcționarea propriilor societăți economice;
8. exercitarea atribuțiilor fiscale;
9. elaborarea și aplicarea bugetului autonom al teritoriului;
10. proiectarea și facilitarea dezvoltării economice a teritoriului;
11. realizarea politicii comerciale, financiare și fiscale a teritoriului;
12. înființarea - respectiv, desființarea - instituțiilor autorității din teritoriu;
13. colaborarea cu poliția, controlul exercitat asupra comandamentelor locale de poliție, în scopul apărării ordinii publice;
14. ocrotirea autonomiei autorității locale;
15. garantarea folosirii libere a limbilor cu statut egal de pe teritoriul comunității secuiești;
16. funcționarea sistemului de învățământ de stat și, în cadrul acestuia, a sistemului de învățământ în limba maghiară;
17. funcționarea instituțiilor culturale, rezolvarea problemelor culturale de interes teritorial;
18. funcționarea și controlul exercitat asupra instituțiilor culturale, științifice, muzeelor și zestrea culturală;
19. controlul general economic;
20. armonizarea ocrotirii mediului;
21. gospodărirea apelor, apărarea în caz de inundații;
22. dezvoltarea turismului;
23. asistență socială;
24. sănătate;
25. alte domenii;
26. aplicarea legilor statului.

Art. 67. Comitetul Săunul poate dispune, înființa, întreține posturi proprii de radio-TV, presă care contribuie la realizarea obiectivelor sale.

Art.68. Comitetul Săunul poate stabili convenții cu alte comunități de autogovernare, poate participa la colaborarea social-economico-culturală cu alte regiuni.

Art.69. Comitetul Săunul dispune de aparat administrativ propriu, stabilește structura funcțiilor, repartizarea acestora și numește în funcții.

Art.70. Comitetul Săunul răspunde în fața Consiliului Săunul fără ca acest lucru să limiteze răspunderea directă a membrilor săi.

Capitolul VIII

STATUTUL SPECIFIC ȘI SFERA DE COMPETENȚĂ A AUTOGUVERNĂRILOR LOCALITĂȚILOR

Art.71. Autogovernările locale din Ținutul Secuiesc - comunale, orășenești, municipale - se organizează și funcționează în baza Legii 69/1991 privind Administrarea Locală, a actualului statut de autonomie, precum și a Chartei Europene privind Autonomia Locală.

Art.72. Autogovernările locale din Ținutul Secuiesc dispun de un statut juridic specific corespunzător caracteristicilor teritoriale și istorice precum și pretențiilor comunităților locale. Acest statut special apare în cadrul atribuțiilor care completează prevederile Legii 69/1991 și este aplicat prin exercitarea neîngrădită a acestora.

Art.73. Autogovernarea locală, în baza dreptului la autonomie locală, a atribuțiilor stabilite prin prezentul statut de autonomie și prin lege, deține puterea decizională și executivă locală, fiind delegată în această privință de stat.

Art.74. În conformitate cu condițiile stabilite în art.10 din prezentul statut de autonomie, în cadrul autogovernării locale a comunității naționale maghiare, limba celorlalte comunități de limbă - etnice, naționale - aflate în inferioritate numerică este egală cu limba oficială a statului.

Art.75. Principiile de bază ale autogovernării locale:

- a. autoritățile locale dispun, în cadrul atribuțiilor cu care au fost investite, de prerogative depline discreționare;
- b. sarcinile publice sunt îndeplinite de organele administrative, cele mai apropiate de cetățeni;
- c. deplinătatea și exclusivitatea atribuțiilor care nu pot fi limitate decât prin dispoziții juridice ale organelor centrale sau regionale;
- d. adaptarea competențelor încredințate de organul central sau regional la condițiile locale;
- e. participarea în timp util și în formă corespunzătoare la procesul decizional și de planificare direct legat de autoritățile locale.

Art.76. Atribuțiile autogovernărilor localităților cu statut specific se extind asupra următoarelor:

1. învățământul în limba maternă a comunităților, înființarea, ocrotirea, funcționarea și dezvoltarea instituțiilor de învățământ;
2. cultura în limba maternă a comunităților, înființarea, ocrotirea, funcționarea și dezvoltarea instituțiilor culturale;
3. informarea în masă în limba maternă a comunităților, garantarea libertății informării în masă;
4. folosirea neîngrădită a limbii materne a comunităților în viața publică și particulară, în instituțiile publice, la tribunal;
5. problemele sociale;
6. dezvoltarea teritoriilor, localităților;
7. dezvoltarea economică;
8. administrarea patrimoniului comunității, celui de stat, public și particular;
9. înființarea și funcționarea instituțiilor comunale;
10. validarea drepturilor și libertăților generale ale omului;
11. împiedicarea tendințelor de modificare forțată a compoziției naționale-etnice a localităților;
12. împiedicarea tendințelor de modificare forțată a hotarelor localităților;
13. inițierea înființării de noi comune;
14. garantarea ordinii și siguranței publice prin poliție subordonată autogovernării;
15. bilanțul bugetului local, folosirea propriilor resurse materiale și financiare;
16. stabilirea și utilizarea simbolurilor, distincțiilor și denumirii localităților;
17. stabilirea și organizarea sărbătorilor naționale ale comunităților din localități;
18. întreținerea și ocrotirea monumentelor istorice și locurilor istorice;
19. anunțarea de concursuri;
20. înființarea de burse;
21. înființarea și funcționarea instituțiilor, întreprinderilor, altor organizații economice;
22. aplicarea monopolului de interes public, în conformitate cu legea și cu prezentul statut;
23. înființarea și funcționarea bibliotecilor, arhivelor, muzeelor care păstrează valorile lingvistice ale comunităților precum și a altor instituții asemănătoare;
24. toate formele de instruire a tineretului;
25. gospodărirea apelor și silvicultura;
26. controlul, întreținerea și utilizarea pădurilor comunale;
27. controlul, întreținerea și utilizarea pășunilor comunale;
28. controlul, întreținerea și utilizarea apelor minerale și termale, a bogățiilor subterane din localități;
29. păstrarea, dezvoltarea și utilizarea patrimoniului cinegetic din zonele aparținătoare localității;
30. 50 la sută din suma anuală din impozitul pe venituri, stabilit prin lege în localități;
31. 30 la sută din taxe și impozite anuale, stabilit prin lege, în localități;
32. averea obștească retrocedată de către stat.

Art.77. În decursul rezolvării problemelor comune de interes local, autoguvernarea localității garantează locuitorilor de naționalitate română, precum și altor comunități naționale - etnice și lingvistice aparținătoare - totală și reală egalitate de șanse.

Art.78. Hotarele localităților nu pot fi modificate fără acordul reprezentanței localităților în cauză, respectiv fără referendum.

Modificarea forțată a compoziției etnice a localității este interzisă.

Art.79. Autoritățile autoguvernării localității hotărăsc propria lor structură organizatorică internă, conform necesităților și în scopul asigurării eficienței.

Controlul organelor autoguvernării localității poate viza doar legalitatea activității.

Art.80. Pe parcursul exercitării atribuțiilor și realizării sarcinilor autoguvernarea localității poate colabora și se poate asocia în vederea îndeplinirii îndatoririlor de interes comun cu alte comunități de autoguvernare.

Art.81. În vederea ocrotirii intereselor comune, autoguvernarea localității și organele acesteia pot deveni membri ai unor uniuni din țară sau din străinătate.

Art.82. Autoguvernarea localității și organele acesteia pot colabora, în baza condițiilor prevăzute de lege, cu autoguvernările locale respectiv cu organele de autoguvernare din alte state.

Art.83. Autoguvernarea localității poate solicita consultanță juridică în vederea exercitării libere a atribuțiilor și apărării autonomiei locale.

Capitolul IX

FOLOSIREA LIMBII MATERNE ÎN ÎNVĂȚĂMÂNT

Art.84. Cetățenii din Ținutul Secuiesc au dreptul să învețe în limba maternă, în instituții de stat și particulare în limba maternă, la toate nivelurile, tipurile, formele și specialitățile de învățământ.

Persoanele fizice, bisericile, organizațiile și societățile au dreptul de a înființa instituții confesionale și particulare în limba comunităților.

Art. 85. Învățământul de stat și confesional în limba maternă este finanțat de stat și, în mod proporțional, de autoguvernarea respectivei localități, acordându-se totodată sprijin instituțiilor de învățământ particulare.

Art.86. În privința limbii de școlarizare a minorilor hotărăsc părinții sau tutorele legal.

Art.87. Conform cerințelor și necesităților, funcționează un sistem de învățământ separat, în limba maternă a cetățenilor:

- a. în grădinițe și grupe de preșcolari de sine stătătoare, în baza pretențiilor;
- b. în învățământul elementar, în funcție de cerințe, în școli de sine stătătoare, în secții, clase sau grupe;
- c. în învățământul mediu, în școlile generale, în licee, școli profesionale, în funcție de cerințe în școli de sine stătătoare, în secții, clase, grupe;
- d. în învățământul de specialitate, în funcție de cerințe, în școli de sine stătătoare, secții, clase, grupe;
- e. în învățământul superior, în colegii, în funcție de cerințe, facultăți de sine stătătoare
- f. în învățământul postgradual.

Art.88. În instituțiile educaționale și de învățământ care funcționează în limba maternă a cetățenilor din Ținutul Secuiesc, trebuie să se asigure predarea istoriei comunităților naționale, etnice și lingvistice, istoriei națiunii-mamă, cunoașterea valorilor și tradițiilor culturale.

Art.89. Instituțiile educaționale și de învățământ trebuie să asigure posibilitatea însușirii limbii române.

În învățământul elementar, general și liceal, limba și literatura română se predă după programe și manuale alcătuite după criterii specifice.

Art.90. În învățământul de specialitate care se desfășoară într-o altă limbă decât cea a statului, trebuie să se asigure însușirea în limba română a termenilor de specialitate.

Art.91. În școlile, facultățile, instituțiile de perfecționare din Ținutul Secuiesc, este garantat examenul de admitere în limba maternă.

Art.92. Crearea condițiilor de pregătire a pedagogilor pentru învățământul preșcolar, școlar și superior intră în sarcina statului și a autoguvernărilor din Ținutul Secuiesc.

Art.93. Se garantează angajarea profesorilor străini în învățământul în limba maternă.

Art.94. În inspectoratul general școlar din regiune și la inspectoratele școlare din Scaun se înființează direcțiuni și corpuri de inspectori separate, în scopul supravegherii învățământului în limba maternă a celor de diferite naționalități.

Art.95. În învățământul confesional este valabilă autonomia confesională, în cel superior, autonomia universitară.

Art.96. În baza prevederilor prezentului statut, se abrogă Dispoziția publicată în nr. 177 al Monitorului Oficial din 1948, care a făcut să ajungă în posesia statului bunurile bisericesti - de congregație -, obștești și particulare, care serveau la menținerea și funcționarea instituțiilor de învățământ.

Se restabilește dreptul de proprietate asupra bunurilor prevăzute la aliniatul 1 în cazul bisericilor, comunităților și urmașilor de drept ai acestora, precum și în cazul persoanelor fizice; bunurile se restituie în natură, iar în cazul în care acest lucru nu este posibil, în bani, la valoarea cursului la zi.

Capitolul X FOLOSIREA LIMBII MATERNE ÎN CULTURĂ

Art.97. În Ținutul Secuiesc, folosirea limbii materne este neîngrădită:

- a. în cultură;
- b. în domeniu creațiilor artistice, al criticii de artă, cercetării și literaturii de specialitate;
- c. în domeniul traducerilor, sincronizării, titrajului;
- d. în domeniul prezentării culturilor naționale specifice;
- e. în toate domeniile de informare în masă.

Art.98. Organizațiile comunităților naționale - etnice și lingvistice - pot desfășura activități științifice și culturale în limba maternă și în acest scop pot înființa instituții care pot întreține legături internaționale.

Art.99. Autogovernarea Ținutului Secuiesc sprijină:

- a. descoperirea, colecționarea valorilor materiale ale culturilor naționale, înființarea și îmbogățirea colecțiilor;
- b. editarea de cărți ale comunităților naționale, etnice și lingvistice, publicarea unor periodice;
- c. întreținerea teatrelor în limba maternă și a altor instituții culturale;
- d. prezentarea în limba comunităților cu identitate diferită a comunicațiilor de interes public.

Capitolul XI FOLOSIREA LIMBII MATERNE ÎN ADMINISTRAȚIE ȘI ÎN VIAȚA PUBLICĂ

Art.100. Pentru folosirea neîngrădită a limbii materne a cetățenilor în administrația publică locală și regională, în instituții trebuie numite - respectiv, angajate - persoane care cunosc limba comunităților naționale, etnice și lingvistice din regiune, care aparțin acestor comunități.

Art. 101. Autoritățile din Ținutul Secuiesc sunt obligate să:

- a. indice denumirea localităților, străzilor, piețelor, instituțiilor, în limba oficială a statului, în limba comunității majoritare în localitățile regiunii și inclusiv în limba oricărei alte comunități minoritare din punct de vedere numeric, dacă se solicită acest lucru;
- b. difuzarea de hotărâri cu putere de lege, altor dispoziții, a comunicatelor, în limba oficială a statului, în limba maghiară și în limba altor comunități naționale, etnice și lingvistice, în baza condițiilor cuprinse în art.10, alin.3;
- c. formularele folosite în procedurile administrative trebuie tipărite în mai multe limbi, conform dispozițiilor de la punctul b. Cheltuielile vor fi suportate de autoritățile în cauză.

Art.102. În unitățile administrative ale Ținutului Secuiesc:

- a. autoritățile administrative folosesc limba română și maghiară , precum și limbile minorităților incluse în art.10 alin.3, ca fiind limbi de rang egal;
- b. documentele juridice și administrative vor fi difuzate în limbile prevăzute la punctul a.

Art.103. Prezentul statut de autonomie garantează folosirea neîngrădită a limbii comunităților cu identitate națională diferite de Ținutul Secuiesc, în orice domeniu al vieții economice, sociale și de informare în masă.

Capitolul XII FOLOSIREA LIMBII MATERNE ÎN JUSTIȚIE

Art.104. Cetățenii din Ținutul Secuiesc au dreptul de a-și folosi liber limba maternă în fața organelor de justiție.

Art.105. Cetățenii din Ținutul Secuiesc pot folosi liber limba lor maternă în cazul proceselor penale, civile și de natură administrativă.

Procesele decurg în limba maternă a cetățeanului, actele se întocmesc în limba maternă a persoanei în cauză și în cea oficială.

Capitolul XIII

PROBLEME FINANCIARE

Art.106. În vederea îndeplinirii atribuțiilor și a asigurării dezvoltării lor interne, autoguvernările regionale, scăunale și ale localităților din Ținutul Secuiesc dispun de autonomie financiară, în decursul exercitării căreia respectă principiul armonizării problemelor financiare de stat.

Art.107. Autoguvernările din Ținutul Secuiesc efectuează încasarea impozitelor de stat și locale, luând măsuri de impozitare de acest gen.

Art.108. Impozitele și taxele sunt reglementate de lege, respectiv de ordonanța autoguvernării.

Art.109. Autoguvernările cu dreptul la resurse financiare proprii, reglementate prin ordonanțe, care pot fi utilizate pe baza unui buget de sine stătător.

Art.110. Resursele mijloacelor financiare ale autoguvernărilor:

- a. impozitele cedate în întregime sau parțial de către stat;
- b. taxele cuvenite după impozitele de stat;
- c. procentul provenit din încasările de stat;
- d. taxe și impozite proprii;
- e. venituri provenite din patrimoniul propriu;
- f. venituri provenite din averea particulară;
- g. donații;
- h. mijloace financiare transferate din bugetul de stat în raport cu sarcinile și serviciile preluate de stat.

Art.111. Modalitatea de îndeplinire a atribuțiilor financiare prevăzute în art.110 este reglementată de o lege organică.

Art.112. Proporția mijloacelor provenite din resursele financiare ale autoguvernărilor este proporțională cu cea a îndatoririlor și atribuțiilor definite în prezentul statut și în Legea Administrației Locale nr.69/1991.

Art.113. Pentru garantarea funcționării autoguvernărilor, bugetul de stat prevede un echilibru financiar proporțional, având ca scop corectarea greutăților financiare provenite din împărțirea inechitabilă a resurselor financiare potențiale.

Măsurile de acest gen nu pot diminua libertatea autorităților locale de a face o alegere în domeniile aflate în responsabilitatea lor.

Art.114. Autoguvernarea localităților, scăunală și regională decide asupra utilizării mijloacelor financiare transferate autoguvernărilor din bugetul de stat.

Art.115. Mijloacele financiare transferate autoguvernării din bugetul de stat nu pot fi utilizate în finanțarea unor proiecte speciale.

Art.116. 50 la sută din suma impozitelor pe salarii stabilite prin lege în sfera autoguvernării localităților este parte a încasărilor bugetului autoguvernării.

Art.117. În bugetul autoguvernării scăunale intră:

- a. compensarea bugetului de stat transferat autoguvernărilor localităților;
- b. compensarea bugetului de stat transferat de autoguvernarea regională;
- c. venitul propriu;
- d. donații;
- e. alte mijloace financiare legale.

Art.118. În bugetul autoguvernării regionale intră:

- a. compensarea bugetului transferat de la autoguvernarea localităților;
- b. compensarea bugetului transferat din bugetul de stat;
- c. venitul propriu;
- d. donații;
- e. alte mijloace financiare legale.

Capitolul XIV

BUNURILE OBȘTEȘTI ȘI ADMINISTRAREA ACESTORA

Art.119. Situația bunurilor obștești din Ținutul Secuiesc este reglementată de prevederile referitoare la situația patrimonială a unităților administrative din Legea Administrației Locale 69/1991, iar administrarea bunurilor obștești este prevăzută de lege precum și de regulamentul de funcționare al autoguvernărilor.

La aplicarea prevederilor cuprinse la alin.1, autoguvernările regionale și scăunale au același statut ca și autoritățile administrative județene.

Art.120. În termen de 60 de zile de la înființarea autorităților autoguvernării în Ținutul Secuiesc, Guvernul stabilește prin hotărâri patrimoniul de stat, obștesc și particular de interes național.

Autoguvernările în cauză decid asupra administrării și apartenenței averilor regionale, scăunale, de stat, obștești și particulare.

Art.121. Imobilele, tezaurele, bibliotecile, arhivele și alte bunuri ale instituțiilor, organizațiilor, asociațiilor comunităților naționale din Ținutul Secuiesc, sau predecesorilor de drept ale acestora, naționalizate sau cooperativizate după 1945, forțat sau prin legi care lezează proprietatea particulară, vor fi restituite în natură sau în cazul în care acest lucru nu este posibil, în bani, valoarea cursului la zi.

Capitolul XV

LEGĂTURA DINTRE STAT ȘI REGIUNE

Art.122. Supravegherea legalității este exercitată în regiune de către însărcinatul Guvernului.

În termen de 15 zile de la aprobare, dispozițiile Consiliului Scăunal și hotărârile autoguvernărilor localităților pot fi atacate de însărcinatul Guvernului la Tribunalul Administrativ. După expirarea termenului, hotărârea devine inatacabilă.

Până la decizia Tribunalului Administrativ și, în caz de contestație, până la decizia Tribunalului Suprem, dispozițiile - respectiv, hotărârile - sunt suspendate.

Dacă autoguvernarea aprobă dispoziția sau hotărârea cu vot de 2/3, documentul nu poate ajunge în fața Tribunalului Administrativ.

Art.123. Dispozițiile cu putere de lege din Ținutul Secuiesc sunt scutite de contestație administrativă, ele putând fi verificate din punct de vedere al constituționalității doar de către Curtea Constituțională.

Art.124. Contestațiile împotriva contractelor și documentelor emise de oficiile și oficialitățile executive se pot face la autoritatea juridică administrativă competentă.

Art. 125. În regiune, problemele juridice intră în sarcina autorităților juridice înființate prin lege.

Art.126. Pot exercita control asupra organelor autoguvernării regionale:

- a. Curtea Constituțională, în privința caracterului constituțional al dispozițiilor normative;
- b. Guvernul, în privința exercitării atribuțiilor de interes de stat;
- c. Tribunalul Administrativ, în privința regulamentelor și activității organelor administrative ale autoguvernărilor;
- d. Curtea de Conturi, în privința folosirii mijloacelor financiare transferate din bugetul de stat și a gospodăririi de interes de stat.

Art.127. Prezentul statut poate ataca legile, în baza deciziile Președintelui Ținutului Secuiesc. Președintele Scăunal, Consiliul de Autoguvernare și Consiliul Scăunal, în cazul lezării prevederilor referitoare la ocrotirea limbii maghiare, respectiv a altor limbi folosite tradițional în regiune.

Capitolul XVI

DISPOZIȚII FINALE

Art.128. Modificarea prezentului statut poate fi făcută după următoarea procedură:

- a. 1/5 a membrilor Consiliului de Autoguvernare poate iniția modificarea;
- b. modificarea este aprobată de 2/3 din membrii Consiliului de Autoguvernare;
- c. modificarea este aprobată de către Consiliul de Autoguvernare este ridicată la putere de lege de Parlamentul României;

d. în termen de 60 de zile de la data luării deciziei în Parlament, modificarea prezentului statut se aprobă prin referendum; aprobarea este valabilă și în cazul în care Parlamentul respinge ridicarea la rang de lege a propunerii de modificare, însă în astfel de condiții modificarea nu are putere de lege;

e. în cazul în care modificarea propusă este respinsă de Consiliul de Autogovernare sau prin referendum, o alta asemănătoare nu se poate iniția decât după un an de zile.

Art.129. Prevederile prezentului statut completează prevederile legale ale statului.

Art.130. În momentul intrării în vigoare a prezentului statut, orice altă prevedere contrară se abrogă.